

Joukkoliikenteen tarjouskilpailuun liittyen lausuntopyyntö sopimusajan pituudesta, sopimusmallista ja linja-autojen käyttövoimasta

KH 29.05.2023 § 219
445/02.08.00.01/2023

Joensuun seudun joukkoliikenteen liikennöintikohteiden 2 Hammaslahti-Joensuu-Liperi ja 3 Joensuu-Kontiolahti sopimukset päättyvät 1.6.2025. Kumpaakin kohdetta on liikennöity 16 linja-autolla.

Koska uuden linja-autokaluston toimitusajat ovat pitkiä, jopa puolitoista vuotta, on tarjouskilpailu ratkaistava viimeistään vuotta ennen uuden sopimuskauden alkua. Ensimmäisenä vaiheena on Joensuun seudullinen joukkoliikennejaosto pyytänyt 31.5.2023 mennessä kunnilta lausuntoa sopimusajasta, sopimusmallista ja käyttövoimasta.

Sopimusaika

Päättyvän sopimuksen sopimusaika kohteessa 2 on kolme vuotta ja optiot sekä kohteessa 3 viisi vuotta ja optio. Sopimusaikojen pituuteen vaikuttivat kaikissa kunnissa tapahtuneet kouluverkon muutokset yläkoulujen osalta.

Uudeksi sopimusajaksi vaihtoehtoina on esitetty 4, 5 tai 7 vuotta sekä optio 1-3 vuotta. Perustelut ehdotettuihin sopimusaikoihin ovat seuraavat:

- sopimus ei saa päättyä samaan aikaan Joensuun paikallisliikenteen sopimuksen kanssa vuonna 2028 tai 2031
- mahdollinen sähköbussikalusto edellyttää pitkää sopimuskautta sekä kalusto- että latausasemainvestoinnin vuoksi
- Lehmon ja Ylämyllyn alueiden tulevat yhdyskuntarakenteen muutokset uusine liikenneväylineen vaikuttavat sopimuskauden pituuteen, sillä keskellä sopimuskautta ei saisi tulla ennakkoimattomia liikenteen lisäystä aiheuttavia muutoksia.

Sopimusmalli

Päättyvissä sopimuksissa on ollut käytössä kannusteurakkamalli, jossa on ollut vuosihinta ja muutokset tehdään yksikköhinnoilla (autopäivä, linjatunti, linja-kilometri). Kannusteurakkamallissa on maksettu vuoden ajan kiinteää korvausta, minkä jälkeen 30 %:n osuus on sidottu matkustajamäärään. Ongelmana on ollut, etteivät muutoksissa käytettävät yksikköhinnat ole aina olleet suhteessa vuosihintaan eikä kuukausihinta huomioi kausivaihteluita.

Joensuun seudun joukkoliikenteen kohteessa 1 Joensuun paikallisliikenne on käytössä Suomessa yleinen bruttomalli, jossa liikennöitsijälle maksetaan yksikköhintojen (autopäivä, linjatunti, linjakilometri) mukaan ajatusta liikenteestä. Liikennöitsijälle voidaan myös maksaa laatupalkkiota asiakastytytyväisyytutkimuksen ja liikennöintivarmuuden perusteella. Ajamattomien vuorojen ja palvelurikkeiden perusteella korvausta voidaan vähentää tai sanktioida. Bruttomalli on osoittautunut käytännössä kannusteurakkamallia toimivammaksi sopimusmalliksi.

Käyttövoima

Joensuun seudun joukkoliikenteen liikennöintikohteissa 2 Hammaslahti-Joensuu-Liperi ja 3 Joensuu-Kontiolahti käytetään kahdenlaista kalustoa: matalalattia-busseja ja kouluautoina seutubusseja. Myös pienkalusto on mahdollinen.

Puhtaan kaluston direktiivi koskee vain matalalattiabusseja, joista lukumäärältään 41% tulee olla puhtaita ajoneuvoja ja niistä puolet sähköbusseja. Puhtaita käyttövoimia ovat lain mukaan biopolttoaine, kaasu ja sähkö, kansallisessa laissamme ei kuitenkaan ole sähköbussivaatimusta, joka koskisi Joensuun seudun joukkoliikennettä. Joensuun seudun joukkoliikenteen kohteen 1 tarjouskilpailussa

vuonna 2020 haluttiin direktiivin mukainen osuus puhtaita autoja, joissa sai käyttää uusiutuvaa dieseliä (HVO), biokaasua tai sähköä. Tarjouskilpailussa käyttövoimat oli pisteytetty, vety rinnastettiin sähköön.

Linjapituudet Hammaslahden, Kontiolahden ja Liperin suuntaan ovat sellaisia, että sähköbussit ovat jo mahdollisia. Seutubussejakin löytyy jo sähköisinä, mutta ajosuorite voi olla niin pieni, esimerkiksi Liperi-Ylämylly-Liperi tai Lehmo-Kontiolahti-Lehmo, ettei se ole taloudellisesti järkevää.

Wegas avasi syksyllä 2022 biokaasun tankkausaseman Joensuuhun Wahlforssinkadulle. Kaasubusseja on saatavana sekä matalalattiabusseina että seutuliikennebusseina. Pienkalustossa on vähän tarjontaa sähkö- tai kaasubusseina.

Hintatason ennustetaan olevan lähellä nykyisten sopimusten indeksikorjattuja yksikköhintoja. Suurin merkitys hintaan on liikenteen määrällä. Myös kaluston ikä vaikuttaa hintatasoon. Joensuun seudun joukkoliikenteen kohteen 1 tarjouskilpailussa vuonna 2020 halvimman ja kalleimman tarjouksen ero oli 10 %, ja kaikkia käyttövoimia tarjottiin.

Esittelyaineisto on oheismateriaalina ja luettavissa sähköisessä kokouksessa.

Valmistelija: talousjohtaja

Kaupunginjohtajan muutettu päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää

esittää lausuntonaan Joensuun seudun joukkoliikenteen liikennöintikohteiden 2 Hammaslahti-Joensuu-Liperi ja 3 Joensuu-Kontiolahti tarjouskilpailun valmistelua varten seuraavaa:

- Sopimusajan pituudeksi sopivin on seitsemän vuoden sopimusaika ja lisäksi mahdollinen kolmen vuoden optiokausi. Tämä olisi myös tarjoajien kannalta optimaalinen ratkaisu liikennöintikalustoinvestoinnin näkökulmasta, mikä voi näkyä myös tilaajalle edullisempänä hinnoitteluna.
- Sopimusmallina liikennöintikohteissa 2 Hammaslahti-Joensuu-Liperi ja 3 Joensuu-Kontiolahti tulee käyttää bruttomallia, joka on käytössä myös Joensuun seudun joukkoliikenteen kohteessa 1 Joensuun paikallisliikenne.
- Joensuun ilmastotavoitteidenkin takia kaikissa matalalattiabusseissa tulee käyttövoimana olla jokin seuraavista puhtaista käyttövoimista: biokaasu, sähkö, uusiutuva diesel (HVO) tai vety. Muussa bussikalustossa ei puhdasta käyttövoimaa, niiden kohtuullisen vähäisen ajosuoritteen ja kustannusten takia, ole syytä pitää tarjousvaiheen vaatimuksena. Tarjouskilpailussa käyttövoimien pisteytys tulee toteuttaa Joensuun seudun joukkoliikenteen kohteen 1 tarjouskilpailussa käytettyjä periaatteita siten muutettuna, että energialähteille biokaasu ja sähköenergia asetetaan sama pisteytys, joka on 0,10 pistettä/auto/v.

Lisäksi kaupunginhallitus toteaa, että Joensuun seudun joukkoliikenteen liikennöintikohteissa 2 Hammaslahti-Joensuu-Liperi ja 3 Joensuu-Kontiolahti tulee mahdollisten uusien liikennöintivuorojen tai vuorotiheyden lisäämistä tarkastella kriittisesti ottaen huomioon kuntatalouden haasteet.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Talousjohtaja Satu Huikuri oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.

Kansliapäällikkö Jenni Jokela saapui kokoukseen ennen asian käsittelyn aloittamista.

Matti Väistö saapui kokoukseen asian käsittelyn aikana.